

Over de stadswandelingen van de HVA

Marlies ten Berge

“Een activiteit waarmee de Historische Vereniging Alkmaar letterlijk aan de weg timmert zijn de stadswandelingen.” Zo staat het beschreven in het jubileumnummer van Oud Alkmaar uit 2000, toen de HVA haar 75-jarig jubileum vierde. Volgens dit artikel lag de oorsprong van het gidsenwerk in de jaren van de bezetting, toen de bestuursleden Wortel en Van Drunen incidenteel voor de leden van de vereniging rondwandelingen organiseerden in 'historisch' Alkmaar. Het echte begin van de stadswandelingen zoals we die nu nog steeds kennen ligt echter in de tweede helft van de jaren zestig, toen de heren Meurs en Wortel een rondleiding organiseerden op enkele zaterdagen in het zomerseizoen. Aanvankelijk liepen ongeveer 25 mensen mee, maar dat aantal groeide.

Andere gidsen namen de fakkel over. Er waren aankondigingen in krant en tijdschrift en er was koffie na afloop op ons verenigingsgebouw aan de Oudegracht. Behalve het gidsen zelf zijn er ook altijd mensen actief geweest om dit soort zaken te regelen.

Op een gegeven moment werden de stadswandelingen vanwege de drukte en het rumoer van het moderne verkeer verplaatst naar een avond in de week. In de tachtiger jaren werden drie stadswandelingen per jaar georganiseerd, die vrijwel alleen in de binnenstad gehouden werden. Het centrum werd in vier delen opgesplitst en telkens werd in een ander deel gelopen om variatie te houden. Er werd soms met thema's gewerkt, zoals Jugendstil, Hofjes, Het beleg van Alkmaar of Archeologie. De binnenstadwandelingen bleven favoriet, maar langzamerhand werd de blik toch verruimd naar de directe omgeving van het oude centrum, zoals het Nassaukwartier, Emmakwartier en de Alkmaarder Hout

Het aantal deelnemers groeide: het jaarverslag van 1980 spreekt over een totaal van ca. 200 deelnemers, in 1995 had men een totaal van 370. Het aantal gidsen groeide mee. Vanaf 1994 bestaat er een werkgroep gidsen, die begon met zes personen.

Laten we onze blik richten op de laatste 25 jaar. Sinds 2012 zijn er minstens vijf wandelingen per jaar, met uitzondering van 2020, toen het programma in duigen viel door de covidpandemie. De drie voorjaarswandelingen zijn altijd op de maandagavond. De twee najaarswandelingen zijn op de zondagmiddag, omdat het dan 's avonds te vroeg donker is.

Het programma is steeds gevarieerder geworden en het gebied waarin we wandelen is steeds groter geworden. Er werd in 2001 zelfs een eerste fietstocht georganiseerd in Oudorp voor 150 fietsers, maar dat is tegenwoordig niet meer te doen. Wel wandelden we bijvoorbeeld in Schelphoek en Ooievaarsnest (2008), in Bloemwijk (2010), in Oud Overdie en het Burgemeesterskwartier (2011), langs de rand van de Bergermeer (2015), op het Schermereiland (2017), rond de Oosterhout (2018) en in de Oudorperpolder (2023).

Vanaf 2000 is er heel lang een wandeling geweest op 8 oktober over het oude bolwerk, de Anthonisz-tocht, maar die doen we inmiddels niet meer. We hebben ook vaak aangesloten bij het thema van Open Monumentendag, maar vanwege de enorme drukte in de stad door alle activiteiten hebben we in ieder geval de datum losgelaten.

Het was wel de aanleiding om meer met thema's te gaan werken, die je altijd weer nieuwe dingen laat ontdekken, zelfs als je de binnenstad op je duimpje kent. We hebben wandelingen georganiseerd met thema's als 'verborgen kerken' (2009), de familie Ringers (2012), steegjes (2013), gezondheidszorg (2014), onderwijs (2015), 'dorstig Alkmaar' (2016), geld in Alkmaar (2017), boekenstad (2018), historisch winkelen (2019) en spreekwoorden (2023).

We proberen aan te sluiten bij de actualiteit. We bekijken de mogelijkheden als een nieuwe uitgave van 'Alkmaarder op de Kaart' verschijnt. Bij de viering van 75 jaar bevrijding liepen we een (uitgestelde) Tweede Wereldoorlog-wandeling. De wandelingen van 2023 stonden in het teken van 'Alkmaar 450 jaar bevrijd' en de door de gemeente Alkmaar gekozen thema's Verscheidenheid, Vrijheid, Verbondenheid en Verdraagzaamheid.

Ook de gidsengroep is uitgebreid. Een groepje van zo'n vijftien mensen per gids is mooi, maar dan heb je bij een opkomst van meer dan honderd mensen wel een groep van zeker acht gidsen nodig, liefst meer. Die hebben we ook. Naast de zeer ervaren gidsen (Jan Nachbar doet het al sinds 1987!) zijn er altijd weer nieuwe mensen die binnen korte tijd ook als ervaren gids op kunnen treden. Een van hen (of soms iemand anders) vertegenwoordigt de gidsengroep in het bestuur en neemt de coördinerende rol op zich.

We hebben de gewoonte ontwikkeld dat een of twee gidsen een wandeling voorbereiden of uitzetten. Zeker bij een nieuwe buurt of bij een nieuw thema is dat een hele klus, maar ook ontzettend leuk omdat je heel veel leert over je eigen stad. Een paar weken voor de echte wandeling gaat de gidsengroep 'voorwandelen', waarbij altijd nog heel wat vragen, aanvullingen en alternatieven komen bovendrijven. Uiteindelijk maakt iedere gids daarmee zijn eigen persoonlijk ingekleurde verhaal en route.

In de loop der is er heel wat informatie verzameld over de wetenswaardigheden van de stad. Boeken, krantenknipsel, ordners vol, systeemkaartjes, schriften met aantekeningen etc. De kennis van met name Jan van Baar en Paul Silvius is inmiddels allemaal samengevoegd en digitaal beschikbaar gekomen in een database die is opgezet door Mart Hagenbeek en nog steeds wordt bijgehouden.

Het aantal deelnemers aan de wandelingen varieert nogal en is van veel afhankelijk: van het thema, van het weer, of AZ speelt. Er zijn steeds meer evenementen in de stad waar we rekening mee moeten houden. De tochten zijn voor iedereen toegankelijk en gratis.

Gelukkig weten niet alleen de leden van de HVA ons te vinden, maar lopen ook regelmatig andere geïnteresseerden mee. In 2019 telden we bijna 600 wandelaars. De introductie van de flyer met daarin ons jaarprogramma heeft vanaf 2023 zeker geholpen bij het wekken van belangstelling onder zowel leden als niet-leden.

Marlies te Berge, HVA, januari 2026

